

Издаван сваког четвртка
на цијелом табаку.

Стаје за *Црну Гору, Ау-
стро-Угарску, Босну и Хер-
цеговину*:

годишње . . . 4 еор.
на по године . 2 " "
на четврт године 1 " "
„*Србију и све друге земље*
годишње . 15 франка
на по године 8 " "
на три мјесеца 4 " "
у злату.

ЦРНОГОРКА

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ЈОВАН ПАВЛОВИЋ.

Преглата из Црне Го-
ре и сва писма шаљу се
самом уреднику.

Преглата из Србије у-
пућује се Валмиру Вало-
жаћу у Виноград, а из дру-
гих крајева под адресом
P. Ramadanić Sattar
(за „Црногорку“).

Преглату примају сви
ишни књижари и нови-
нарске експедиције. Не-
франкирана писма не при-
мају се.

БРОЈ 36.

Цетиње, 18. Октобра 1884.

ГОДИНА I.

С р с к а м а т и.

У кољевци мајка млада —
Српска мајка — чедо више:
Вету милу, српска мада
Да порасте што повише:

„Расте кћери — мајка пјева,
Док порастеш згодна, хола;
О слави ти мајка сијена,
Вићеш љуба ти сокола!

Рашком ћу те ја удати;
Родићеш му ти Србију;
Кад постанеш ћерко мати,
Отети ћеш Византију!

Унуча ћеш кћери драга,
У Душана имат' цара,
У њега ће Босна наћи
И Бугарска господара.

Македонску, Румелију,
Ђедовину светог Саве
Његова ће ћеца храбра
Да освоје, да саставе!

Славом ће ти пород сјати,
Вићеш силна кћери моја,
Вељег царства бићеш мати,
Цароваће ћеца твоја!“

На то арфе струна пуче,
Српска мајка пјеват' преста,
Звук се нечу — глас умуче . . .
Но тишина и та несга!

Пробуди се Зета мала:
„Мајко драга, виђех чудо!“
И на то је заплакала.
„Какво чудо, д'јете лудо?“

„Гјех велика, бјех ја сјајча,
На глави ми круна бјеше,
Ка' даница звјезда бајна,
Дајаманта сјајног пуна.

То не бјеше драги камен,
Ка' на твојој круши што је,

Већ то бјеше живи пламен
Те гријаше срце моје!

У тој срећи вила б'јела
У дворове дође моје,
Па на златан трон је сјела,
Те ми пјесму ста да поје.

Пјевала је Рашкој, цару
Српског рода блеск и славу,
Пјевала је оном који
Византији сломи главу!

На Лазара када дође,
Сузе вила славска проли,
И из двора шће да пође
Но је јадна ја умолх.

Ца је нитак: „Кажн Зети
О српском ђедом што ће бити?“
„Туђин ће их згњечит' квати,
Ланцем ропства опколити!

Унучад ће твоја, јаде,
Један другог почет' бити,
Раздор ће их слабе младе
Растројити — уништити.“

Тад ја рекох: „вило мила,
Вјера и крв њих ће тада
Саставити — а тад сила
Која ће их да савлада?!“

„Није тако! Крв и вјера
Уништиће Српство, јадна,
Доћ' ће Зето са сјевера
Једна змија грозна гладна.

Привлиће ћоцу луду
Да у Рима спас зашћу,
Тад ће бити двије вјере
На српскоме ох земљишту.

Са истока дивља орда
На Косово доћ' ће поље,

Побједиће — оштра Ђорда,
 Ришћанско ће све да коље!

Половина Српства ту ће
 Ислам турски да прихвати,
 А чест једна погинуће,
 Токар роиства да е' не лати!

Три ће вјере а три крви
 Међ' Србима да се створе,
 Змај ће ислам све да смрви
 До малене Црне Горе!

А у њој ће шака људи
 Дунајанову круну скрити,
 Њом ће они српском цару
 Дичну главу омитити!

„Али како, вило драга,
 Да се Срби јадни сложе?“

Какова их сила вило
 Избавити роиства може?*

„Вјеру сваки нека своју
 И по сада држи, штује.
 Али кричу, род и славу
 Нека српску свак поштује!

Нек се сложе — тад ће ора'
 Са Ловћена саћи горда
 Ваше ланце робовања
 Његова ће расеј' Ђорда,“

У кољевци чело младо
 Српска мајка и сад више:
 Чело младо, Црна Гора,
 Расти, расти више, више!

Ј. Поповић-Липовац.

О ПЈЕСНИШТВУ НАШИЈЕХ ДАНА.

(Наставак.)

Сви су народи пјевали и сви ће пјевати. Па и данас поред свег „реалистичког“ правца нашега доба, сви народи пјевају: и дивљачки и највише образовани. Пјесништво је сваком у души. Разлика је само у начину пјевања и у вриједности пјесничких производа.

До скоро се мислило, да само стари Грци и Римљани вриједи спомена, кад је ријеч о пјесништву. И данас се њихово пјесништво називље по превасходству „класично“. Но што се више свијет упознаје са дијелом родом људским, што се већма шпри свестрано познавање појединих народа, све се већма долази до са знања, да су и други народи старог доба, а не само Грци и Римљани, још те како лијепо пјевали. Од како су се почели мисирски јероглифи проучавати и дешифровати, пронашло се да су Мисирци најстарији до данас у историји познати пјеснички народ. Њихов пјесник Пентаур, који је опјевао јуначка дјела Рамзеса Великога, најстарији је пјесник, којег историја памти. Временом ће се можда још који старији пронаћи. Како су дивне арапске пјесме о јунаку Рустему (њиховом Краљевићу Марку) и Сохрабу, Рустему и Исфендијару, Бишну и Мениши! Па како су дивне индијске пјесме о Савитри и Сајавату, о Висвамитри и Васишти и т. д. Пјесме јуначке у Татара и Монгола заслужују да се помену поред неких пјесама Грка и Римљана, и ако не што се тиче форме, али за цијело што се тиче пјесничкога садржаја.

Но да не идемо далеко — ето нас Срба. Чок не издаде Вук наше народне пјесме,

једва је ко у свијету знао, да је народ српски — по правасходству пјеснички народ. Данас најстрожији критичари и естетичари стављају наше народне пјесме у исти ред са Илијадом и Одисејом, најсавршенијим епским производима свијех времена и народа, и признају народу српском особити пјеснички таленат.

Као што већ рекосмо, разлика у пјесништву свијех народа и времена лежи у облику и садржају. Што се тиче савршенства облика, стоји изван сваке сумње, да су стари Јелени надмашили све друге старинске народе, у колико их до данас познајемо, а у многим погледу стоје и над данашњима. Све гране пјесништва израћене су у њих с таквом нажњом на њепоту спољашњу и унутрашњу, с толиком мајсторском вјештином у пластичком изваћању, у представи хармоније измеђ облика и садржаја, да и данас дјела њихова служе на углед свјема народима. У епском пјесништву њихова Илијада и Одисеја стоји на првом мјесту. До тог савршенства у свему није се уздигло ни једно подобно дјело осталијех народа, према се у појединим њепотама може мјерити с тим класичким производима старога јелинског духа. Лијепа је индијска Махабарага и има много сличности с Илијадом, али ипак није то што је Илијада, јер јој фали савршенство облика. Лијепа је и индијска Рамајана и има много сличности с Омировом Одисејом, али ипак није то што је Одисеја, из истог разлога. Нијемци имају своје Набелунге, Французи своју пјесму о Роланду, али све је то подалеко од класичких узора старојелинских. Ми Срби можемо се поносити народним пјесмама својим, али то је тек рапсодично благо наше, раздробљено на многа зрна бисерна, која стоје расута и свако за

себе, јер нијесмо имали пјесничкога генија, да од тога бисера састави сјајну круну, која би свијетлила нама и цијелом свијету, као што свијетли Омирова Илијада и Одисеја.

Па не само у епском, него и у лирском и драматском пјесништву стари су Јелини дошли највиши врхунац међу народима старијема. Најстарија је до сад позната лирика семитска. Мисирска лирика, коју налазимо у јероглифима, скроз је божанског садржаја. То су просте молитве обливане славом и величањем божанства. Облик паралелизма види се јасно на њима. Такви су исти остаци вавилонских и асирских песалама. Међу Семићанима највише су се узвисили Чивути у религиозној лирици. Ту је снага и дубљина осјећања достигла доиста највиши степен. Из срца растоњеног у осјећању бије ипак жива ватра са невиђеном жестином. Цар Давид н. пр. пјесник је од трајне вриједности, пјесник бола и сласти, пјесник прекипљујућег срца, пјесник њезне душе која се разгаљује и ведри на сунцу топле вјере у Јехону. Исто је тако дубока, пуна осјећања и ватре, и љубавна лирика чивутска. Најљепши јој је бисер у Соломуновој „пјесми над пјесмама“. То су прости и истипски, али живи гласови природе, који су се ујдили на огњу вруће крви, те сукну пламеним језицима кроз хару Соломунову. К овој лирици осјећања у старијех Чивута ваља додати и лирику најплеменитије расе семитске, која се код њихових пророка уздиже до највиших цијева.

И у Ведама старих Индијанаца налазимо јако развијену лирику. И ту нас често очаравају чисти гласови природе, разгаљује нас напевна свјежина природних осјећања, налазимо се као у некој величанственој сликарници, у којој нам уснијана источњачка фантазија изводи пред душу најсмјелије своје слике. Чивутска је поезија живља и ватренија што се тиче самога осјећања, у њој превлађује лирска концентрација; но у индијској разноврснији су обрти и многостручнији су створови фантазије.

Али сва семитска лирика заостаје далеко иза старе јелинске, што се тиче формалног савршенства. У томе су Јелини мајстори, јер се код њих формално начело у свему развило до највишег степена. Само тако је код њих појам љепоте, као хармонија духа и материје, могао добити најјаснији и најчистији израз у свему, што се зове вјештина, умјетност онога доба. У Семићана (Чивута и др.) видимо исту силу осјећања, видимо исто срце потресено и раздрагано до најтање жице своје, видимо исту душу пријемљиву за сваки утисак живаца; али не видимо оне моћи творачке, која је кадра, да осјећано слије у форму која ће му потпуно одговарати, да савршенство замисли и чувства даде и савршенство облика, да дух пронесе кроз цијелу материју, кроз цијело градиво, у којем хоће да га покаже, па да се тај дух види и на најмањем парчету. То је бисер у шкољци.

Код старих Јелина пак видимо тај бисер чист, углачан, фино отесан и у симетричним облицима изрезан. Сафине пјесме љубавним сластима и страстима, Алкејове пјесме вину и боју, Ибикова туга и Анакреонтов несташлук, Архилохова мржња, Пиндарови корови у којима говори велика душа његова представљајући у исто доба велики дух старога јелинског народа — све су то узорни, који су за дуго свијетлили свијем народима те су живјели послје Јелина и који се још и данас сјају нештамљеном свијетлошћу на небу пјесништва људског.

Рекли бисмо чисто да су стари Јелини још виши у драматском пјесништву него у лирском. Бар им се у томе ни један народ старога доба није ни приближио, а у ново доба једини је Шекспир који их је у драматској вјештини надмашио.

Остали народи старога доба, те су дошли послје Јелина, и цијели средњи вијек са великим дијелом новог доба, у пјесништву већином није ништа друго него копија старих Јелина.

То вам је нужно било папријед да кажемо да бисмо могли доћи до онога, што хоћемо да кажемо о пјесништву наших дана.

(Наставиће се.)

Л У Д А.

Ја плетем бич — љуту камцију —
Јачу но ову,
Којом се троји хатови бију.
Дридарско је у њој тегиво,
Чврсти чворови, чврсто везиво, —
Отрован њезин сплет. —
И мора брзо готова бити;
Та ја је треbam, да њом ишпобам
Овај погани лажливи свјет.

Ха! ха!
Смијају се ја,
Рашиће ми вика
Под мојим бичем кад га стане цака! —
Та и он се слатко смијо
Када ме је у јаму бадио,
Па ме тука, замицао
Кроз дубину худу,
Докле није од човјска —

Направно луду.

Луда да!..

Ха! Ха! —

Смијте се горе, хладно стијење,

Нијема шумо, мртво кмамење!

Ал' он ни суза имати не ће

На око своје,

Да с њима тешки удар ублажи

Камџије моје.

Што нисам лагао,

Гулао и крао,

Што нијесам Бога

И људе варало;

Ни сирачким знојем

Цепове набио,

Ни надајством рода

На пријесто сию;

Ни пузањем чести

И одлија стиг'о,

Ни народном крвљу

Пирамиду диг'о, —

Но стојао вазда

Као бедем-град,

Па хулио сваки

Неповјечни рад: —

Свјет ме овај својим

Губавилом худим

Мрзи и прогања

И назива — лудим... —

Ха! ха!

Па да се не смијем и ја! —

Јесте ли чули, лијепи друзи,

Ви голе лити, врела и души;

Ко има душе, чести, поштења,

Тај давас у свјет памети нема.

О! бич, камџију дајте ми ту,

Да га лупим једном, али мупки, здраво.

Нек му прене глава, па му овла престо

И ње има криво — нека има право!

Глёте га само како се смије! —

Како умје

Да се превија — отровна змија!

Кад је код тебе чело ти гладно,

А иза тебе душу ти диже,

Срце ти вади.

Је ли ти нужда помоћи какве,

Он ти је неда;

А кад си добро, кад га не требаш,

Он само гледа

Да ти сломи врат...

О! брзо, брзо тај љути млат —

Отровни сплет,

Да њим нишам овај бездушни,

Овај пакосни — безочни свјет!

Ха! ха!

Беочни да! —

Овђе нема чојства, ни јунаштва,

Овђе нема браства, пријатељства,

Овђе нема племенитих груди,

Овђе нема људи. —

Свјет је овај трули цвијет

Без живота и слободе:

На труло се цв'јеће смањим,

Док те трње не избоду... —

Чујете ли ону грају тамо

У то доба глухо? —

Ту је грају подигнуло

Женско ухо. —

Ту су пуре вјеренице,

Ту су жене мужатице,

Удовце кукавице

И распуштенице.

Код свакоје чега вјереника,

Код свакоје чега јароника,

Љубавника — несретника!

Ха! ха!

Нек се цјева, нек се игра!

Трупа,

Дупа

Све је скупа!

Смијех, шала

Није мала:

Само сочи, па се вину,

Па пошници, па поштници,

Па поганкај, па подуба,

Па прирли, па пољуби.

Нема сгида, нема срама —

Небо се пролама!..

Пролама да!.. ха! ха!

Ал' не ће моја камџија,

Кад њом омерим тај женски цвијет,

Безочни свјет,

Нек и њему прене глава,

Па му на чест љубавници,

Милосници, јаронци —

И сви јади, што чојеку гради!

Бич!.. бич!.. држте се људи!

Или ви мудри, или ја луди,

Нека он суди!

Чекај се свјете; готов сам сада!..

Ха! ха! ха!

Мени је доста на срцу туге,

Великих јада;

Мени је много увело цв'јеће,

Многа ми нада

Никада више зенути не ће.

Свјет ми је доста цинио криво:

Клеветан, гоњен, руган сам биво; —

Па што да радим?..

Ха! ха!

Ја сам се смијо;

Та похудо свјет је цмо! —

Нека их, нека... та нека грају:

Керопи, вапке на чојка лају.

А људи чудом гледају на ме

Благо и тијо —

Увију се,

Црвију се, —

Као да би рећи пћели:

Што се ниси нама пожалио?

О! људи луди,

Ништавици си ете,

Па за суд нисте! —

А од своје туге да вам кажем

Само један дно мали,

Мјесто плача, сажалења,

Кад би чули — ви би се смијали...

Смијали да!.. ха! ха! —

Па за чо љу да се смијем и ја!

Хоћу да скапам, свиснем и писнем;

Од чила момка постанућу стрв,

Отровом своју зачинићу крв,

У трње свако претворићу цв'јеће: —

Ал' ми уззе људи нигда виђет не ће.

Филип Ј. Ковачевић.

Моја удаба.

Приповијетка Г. Цјетрантони—Манџини.

С талијанскога. Превео Филип Ј. Ковачевић.

(Наставак).

Када подигох главу видјех Ђорђија недалеко од мене, гдје ми пружаше руке.

Он имаше и своје невоље досга, сасвим тим у оноем часу бијаше заборавио самога себе, па плакаше са мном као рођени брат. Кад устадох на ноге, не рече ми ништа, маче само неколико чичака са моје одјеће и из помршене косе. Лагани додир његове руке обустави свакоји уздах мојега срца.

Дадосмо се опет на пут, обојица мучећи. Ја мишљах на миле покојнике; извјетрене беживотне слике бијаху примиле тијело, говорху ми, живијаху.

У томе заносу потресе ме глас дјетета: Тина! Тина! Весело ми притрча у скут, увати ме за обуку и сакри се међу њене мрске.

Пољубих га у руду главу, па за тим, обрнувши се Ђорђију: Ево — рекох — чедалета које ме чекао. Је ли истина, срећо моја, да си ме чекао? Ма де, не ерами се. О како си обрљан; брзо, брзо, очисти се, иначе нећеш добити слаткиња. Да, кажи како ти је име овоме господину.

— Ђурица!

— Зајиста, Ђорђије као и вама; то сам му име ја дала, јербо ми је вазда било мило. — Смијах се а дрвњак као крв; за тим узех дијете, поведох га на поточић, на ту, нешто на лијене, а нешто на ружне, умих му образ, упривих коврчаву косу, и на пошљетку уђосмо у кућу, да промијених несташчету халине.

Ђорђије, наслоњен на једно дрво, гледаше нас и не говораше нам ништа: он није ништа с нама ни. Мој аићбачић у толико имаше много ствари да ми исприповиједи.

— Сјутра ти нијеси дошла и ја сам све плакао.

— Јучер хоћеш да кажеш, сметељаче! — Смијах се и целивах га у румена уста.

— То је све исто; када те не видим, Тина моја, дугачко ми је вријеме, на сам гладан слаткиња, а баба има само хлеба.

Наређивање Ђурице потраја дуго. Када деран видје да је го, омаче ми се из рука и побјеже ћа; шћело се големо труда и муке док сам га опет уватила и умирала а да га не расрдим. Ја немам срца да вићем на дјецу, њихове безаазлене и веселе душице не смију бити мучене, а осим тога гледала сам, да га са свијем у реду преставим моме новом пријатељу. Пошто сам га обукао у бијеле халине а пригнуда зеленим тамбаром, узех га у наручја и кренух да изаћем из несретне куће, али на прагу врати морала сам се одмах зауставити.

Стара рођуша Свјетлана бијаше се посадила на једном дрвњачику код Ђорђија, напела онтуру којејрицу у нос, па, својим крмезавим, злосним очима, приповиједаше му загометку причу о овоме дјетету, које је она држала и чувала. — Он је син велике господе — говораше стара вјештица — то вам се могу заклети. Ко му је пак мајка, не умићем вам никакo казати; овђе сваки тврди без сумње — и кестијаше се погледајући на мене.

Ђорђије слушајући је мршине чело и скуњање килу међу очи. Кад мене видје, завикаше ијетко: Доље с тијем дјететом! Катаринo, нијесте ме ваља довели овдје да вас видим гдје сте подјети-

љили. Не знате да вам зло на груди пада држећи тако тешко дијете? Доље с њим!

Ђегов глас бијаше пун заповједи сасвијем чудновате.

Баш да сам и шћела нијесам га могла послушати; Ђурица ми се бијаше јако на преима савио. Но да је и Ђурица шћо ја га не шћаш послушати, не; каквијем правом да ми он тако заповједа? Како није знао да је то дијете једина моја утјеха; водећи бригу о њему осјејаш се умићеном женом, готово мајком, ја, која бијаш осуђена можда да је никада не будем? Стискох још јаче сирачића: не бој се! — рекох му. —

Него Ђорђије ми се примаче, уприје ми очи у очи, као да ми жели штогод у души читати:

— Катаринo — проговори ми страшно — послушајте пријатеља вашета оца; оставите га сада то дијете и дођите са мном; имам неки разговор с вама. . .

Не умјех му се одговорити; положих Ђурицу на земљу: он плакаше, а ја, да га утјешим, ставих му слаткиња у скут, него их он презрећем одбаи, па ражљућен до јада, праћаше се ногама и гледаше ијетко на Ђорђија, зовући га: ружни, зли! Стара рођа Свјетлана, ушпанена малко, диве се да га умири, а нас каткада погледаше из подмукла, злосно.

Ђорђије скочи преда ме, пружи ми руку, ја је примих и унутисмо се. Бијасмо обојица промијењени: ја осјејаш нешто као да ми грозн гавка опасност; он се чињаше као да га је нека нова несрећа снашла. Иза мадо корачаја ја се обратих напруг; Ђурица се бијаше смирио и сакуљаше разбацане слаткише. Ступасмо напријед нијем; ама ја премисљајући неко вријеме шта је то, то би Ђорђију криво било, отресеох се на пошљетку свега, нуна вјере и пошљетности у човека који ми на уранку бијаше још неованат. Држећи се њега ја осјејаш под мојом руком убрзане душаше јакога му срца, и тијем ме сподобљаше нека нова, чудновата вљажност.

Већ бијасмо изашли из дебелог хлада од костана. На неку даљину помаљаше чаробни поглед Вила Розе, а ми, из неког заједничког нагона, заустависмо се близу онога мјеста, гдје смо змију убили, и сједосмо на изваљени ровач једног старог маљена, кога је ланх гром искорићено.

Он ме увати за руку, естише ме јако, нагну се према мени, па ће наперенијема ушима, као да хита чути прије одговор него ли стави питање:

— Чије је дакле оно дијете?

— Моје — одговорих не мичући му очи са очи.

Дивљаше ме отпучети; постаде блујед као рубетина, а са мркога чела потече му зној. Из неке равнодушности недостојне мојих година, не бијаше ми ствало за то муке. Ко шћаше и помислити да ће он љубоморним осјејашима заокунити шћер својега пријатеља, дјевојку коју бијаше почео љубити? Одговорила сам му: моје, хоћеши тијем казати, да оно сироче нема никoга на свијету осим мене. Што је друго мога значити моја ријеч?

Ма Ђорђијев немир мало потраја; брзо га видјех да се разоблачио и да се смије. Весела нека румен пролијешаше му се летиично по образу. Погледа ме опет као да жели дознати што мислим о њему. Ја се чуђах и ништа више.

Ђегов поглед бијаше сада нежан и удвoран, усне му се скуњаху као да ме моли за опрштење; на ново ме привати за руку.

— Испричајте ми историју вашег малог пшеника — замоли и примаче ми се ближе.

— То је кратка, али жалосна историја. Стара је Свјетлана била жена некога радника, који је умро оставивши је с једном дјевојчицом. Напој се њима нешто ражали, па јој уступи ону кућицу да се служи њоме и потпомагаје је добро. Мала Делија, од мене годину дана млађа, плаве косе а цунана дуга, билаше другарица у свим играма мени и Тулију... Сирота Делија! прелијена, али беспаметна, весела увијек, али несретна!

Једном поћох у Фиренце на свадбу пријатељици Корини; када се вратих не нађох више Делију, билаше отишла некамо. Свјетлана ми рече да је пошла у службу, јербо јој је сељачки живот додијао. Та ми се работа учини са свијем чудновата, јер Делија билаше прилично охолна, научена с нама и као ми, билаше наклоњена прије гостовству него ли служби. Бадава сам питала за име Делиних господара; Свјетлана ми не пише казати.

Једне лијепе вечери шетах се на овој равни, кад ли од једном ступи Свјетлана преда ме и чудноватим начином замоли ме да пођем с њом до шуме. Доплавши тамо, неки тужни гласић прохуја ми кроз уши: протриух, савих очи на долину и према мјесечини опазих неки бијели замотузал на трви. Међу оним рубљем цичијаше мало новорођено дијете. — Сагнух се, узех га у наручја и стадох га шикати на својим грудима. Стара Свјетлана говораше да га је ту случајно нашла; предложи да се узме нагод, само да му ја будем као мајка и да се бринем за њега. Те исте вечери казах домаћој чељадници откриће Свјетлане; сви сумњаху чије ће бити дијете; стриц Карло ускликну да би за њега много боље било да се понесе међу нагодима. Сами је Тулију мучао и биједио... Сјутра дан, крећући да прихвати своју регименту, изручи ми чеку свету новцаца и препоручи да ништо не баталим дијете.

Прошле године стиже глас Свјетлани да јој се ћер Делија у добро удомила чак у Америци, камо је са својим господарима пошла. У моме самотном животу Ђурица ми је био једина утјеха, и ја га љубим неизмијерно. Ако се, као што мислим, не удам, посинићу то дијете. Кажите ми сада шта рђано ту налазите, и зашто сте на мене онако викали?

Ђорђе из почетка не одговори ништа, као да је бадава тражио неко објашњење; за тим ће неопшаном радошћу:

— Катарина, ви ми се не чините као и остале жене. Не уклањајте ваше лице од мојега; останите тако док вам се онај сунчани зрак по небеским правовима игра. Гле како су је окружиле златне витице; наљичи на Успеће Свете Богородице од Тицијана, пред којим сам ја, невјерник, једном на кољена пао. Катарина, зашто кроз толико година нијесам дошао у Вила Розу? Сада ми је за вратом пронаст и срамота; остаро сам: од мене више нема наде. Савгим тим хоћу да вас настијем једном изјавом, која ће се чинити као плач умрлога. Ви, тако чисте и прошијеђене крви, тако добра и слободна, у потпуном развиту женске природе, далеко од препредених, опркатих дјевојака: ви сте жена

баш за мене створена, узор, о кому сам сњао у кратким часовима мојега дочињања, прави и жељени бостан, који нијесам смио тржити, увијерен да га не ћу на свијету наћи.

То су биле његове ријечи, Корнио моја; али ко ће описати јек онога мушкога гласа, свјетлуцање оних ајеница као да ватру снаху, као да билаше проврело неки нови вулкан на пучини тијега мора? Потресена, занесена, не знајући ни што радим, ја стојох непомична као стијена код њега, а он наста-ви даље о својега живота и пожртвовању, о слави и човјечанским намјерама, које су га побудиле и изазвале на борбу. Када дође на своју напрасну пропа-ст, умуча.

А мене нека луда гордост потаче на ријеч.

— Ђорђе, знам све; јутрос сам чула ваш разговор са стрицем Карлом... Била сам на чардаку, ријечи су ми до уши допирале. Новац, који би препријечио вашу пропа-ст, имам ја, стриц вам је рекао. Ђорђе, хоћете ли га примити од ћери нашега пријатеља? У памет се, то је неки зајам те вам нудим, нека моја спекулација. Скочило ми је у главу да се обогатим, зато вам се препоручујем. Почните плаћањем какве нечувене добити, макар сто на сто... Зашто обраћате главу? Ђорђе, не одбите ми ову понуду; дајте, укажите ми овом приликом љубав и пријатељство...

— Дијете! — промрмља он.

— Дијете? Варите се; Ја сам стара већ и не треба ми ничије дозволе; стриц би до душе могао штогао примити, ма не ће; он жели нама објоци много добра. Ходите дакле, стриц ће се бити више врлоу. Ви ћете лијепе узети паре, на спасти раднике, који су тако добри и поштени. —

Говориле ово ја плаках, бијех изван себе; не смијах да погледам у лице, али га држах руком и настојах да га склоним.

Он се омаче лагано, али не рече ништа.

Тада га почнедох. Наше се очи суеретоме поврх суза и рекоше оно, што ни највежњија уста не ће никада паразити.

— Ањеле! — пропашута онијем истим гласом, којим бјеше рекао: дијете!

Малаксала, сједох на стари ровач; бијех смучена, растужена; увијерена тово да Ђорђе не ће примити зајам, стијаше се што сам му га и нудила. Затим ме мучаше јад, мислећи да ће он отићи и да га не ћу више видјети. Ко зна можда ћу брао чути како је побјегао у страну земљу, или како се... Затворих очи; чињање ми се као да га видим гдје у крви лежи пред мојим ногама.

Али он билаше жив; вјкну ме по имену: Катарина! — Чињаше ми се да његов глас долази из далека, далека.

— Катарина, чули сте јутрос нас мој разговор са стрицем Карлом, не? Сјећате ли се нито ми је предложио? Предложио ми је да вас узем за жену... да се оженим с вама, јесте ли разумјели? Само на тај начин може човјек примити новац од жене...

— Да — избацих ту ријеч из грла на по гласа; хоћаш да се жива у земљу од стида законам.

(Наставље се.)

Омирова Илијада.

С грчког од Л. М. Врвице.

III. П је в а њ е.

(Наставак.)

Тад' Јелени бјелорукој Ирида гласнича,
 На заову налик дође, младу Лаодику,
 Љубу кнеза Хеликона Антеворовића, —
 Међу ћери Пријамове најљепша је била —
 Па је нађе у одаји, ће на разбој ради,
 И основу изаткива, велику, двоструку,
 И гримизну, а многе је бојеве увезла,
 Те Тројанци бињарије због ње претрпеше,
 И Ахајци оклопници од шака Ареја.
 Близу стаде и Ирида рече брзонога:
 „Дођи 'вамо, мила снахо, гледај чудна дјела,
 „Тројанаца бињарија, зорних Ахајаца;
 „Што су пријед грдне ране себи приносили,
 „По пољани ћерали се; жељни злога рата;
 „Муком они сједе сада — престала је борба —
 „На штитове настољени, а дугачка коља,
 „Покрај њих су пободена. Тад ће Александро,
 „И Менелај борити се љубимца Ареја,
 „И о тебе мејдан дјелит дугачким кољима,
 „Ко победи милом ће те назвати љубовцом,
 „Тако рече на слађану у души јој жудњу,
 „За првијем својим мужом, за оцем и мајком,
 „И за мило родно мјесто, пробуди богиња.
 „Па се одма у бијело рухо заогруну,
 „И изађе из одаје; грозне сузе лије.
 „Сама није, за њом двије дворкиње иђаху,
 „Једно Етра кћи Питеја а друго Климена,
 „Брзо стигну, ће 'о Скајска бијане књија.
 „Тимојито и Пантоје, Лампо и Клитје,
 „Хиетан што 'но бјеше од носе Ареја,
 „Укалсон Антенору, двје мудре старине,
 „Сви сјеђаху наоколо код скајке књије,
 „Све народне старешине, около Пријама.
 „Од рата их старост брани, али говорнјије
 „Дивни бјеху, ка' 'но цврци кад у густој шуми
 „На дрвсту почивају, слатка цуспе гласа,
 „Тако тројеке старешине сјеђаху на кули.
 „Кад Јелену опазине, ће пуг куле иде,
 „Један другом тихо збори крилате ријечи:
 „„Није зазор, што Тројанци, кићени Ахајци
 „Тако дуго јаде носе због овакве жене,
 „Бесмртна бोगиња много љком личи;
 „Ал' и тако, каква да је, нек се љаџом врати,
 „А да нама и ђеци ни јаде неоставља.
 „То рекосе, Али Пријам Јелену довикну:
 „„Дођи 'вамо ћери драга и до мене сједни,
 „„Да првога видиш мужа, родбину и својту,
 „„Ти ми ништа крива ниси, Бози су ми криви,
 „„Што на мене навалише тужни рат ахајски
 „„По имену дед ми кажи тог' страшног јунака,
 „„Силнога и великог ахајског јунака;
 „„Узрастом су и главом га други преманили
 „„Ал' њешнега ја никада ни достојнијега
 „„Мојим оком не видијех. Краљ се чини да је.
 „Јелена му на то збори, најдивнија жена:
 „„Да си честит и поштован, мој љубавни свекре.
 „„Ах! што нисам изабрала смрт кад с' твојим сином
 „„До овамо добјежасмо, а кућу оставих,
 „„Поизаниче и ћер луду, миле другарице.
 „„Ал то не би, и с' тога се у плачу распадам.
 „„Сада ћу ти право казат, зашто си ме пита'.
 „„Атревићу то је силни, краљ Агамемноне,

„У једно је краљ вајани и копљаник храбри;
 „Мени куји ђевер бјеше, ако ј' икад био.
 „Тако рече; старац му се диво и говори:
 „„О блажени Атревићу, ерети и талишни,
 „„Многијем' ли ахајскијем владаш јунацима,
 „„Када једном у Фригији дођох лозовитој,
 „„Тун јунака сила виђех, зорних бињарија,
 „„Ваш Мигдона богуравног и Отреја војску,
 „„На обали Сангарија утаборише се.
 „„И мене су тад бројили међу јунацима,
 „„Оног дана кад дођосе мунке Амазонке.
 „„Али много више има ахајских јунака.
 „„За тим виђе Одисеја старац и зашта:
 „„И оног ми драга ћерко покaжи јунака,
 „„Атревића не досиже главом ни узрастом,
 „„Ал' се види у рамена пошири и преа
 „„Оружје му на земљици лежи плодородној,
 „„Ка' преходник обилази редове војника —
 „„Налик ми је на рутавог овна што се шеће
 „„И кроз стадо промече се бијелих оваца.
 „На то њему чедо Дина, бесједи Јелена:
 „„Оно ти је Лаертевић, мудри Одисеја,
 „„Што се роди и одрани у кршиној Итаки;
 „„Свакојега пун лукавства и мудрих савјета.
 „„Разумени јој Антенору на то одговора:
 „„Одиста си истиниту ријеч рекла жено!
 „„Овђен једном бјеше дома дивни Одисеја,
 „„Ради тебе, с Менелајем љубимцем Ареја.
 „„Честито сам у кући их оба почастио
 „„Мудре мисли узонадох и снаг објоци
 „„У екушнштину кад дођосе међу Тројанима,
 „„Све стојеће раменима надвис Менелај,
 „„Кад сјеђаху Одисеја виђени' бијаше,
 „„Кад екушнштину развијашу говор и савјете,
 „„Менелаје говораше брзо и помало,
 „„Али врло умљато, а ричит небјеше;
 „„И ако је млађи био, згодни је зборио.
 „„Ал кад заче да бесједи Одисеја мудри,
 „„Подиче се а обори очи на земљицу,
 „„Не окрече у напријед жезло ни у назад,
 „„Но га држи као невјешт, чврето у рукама,
 „„Рекао би луда да је или самовољник.
 „„Ал из преи кад испусти затим силна гласа,
 „„Као пшезне вијавице ричи спнат стаде,
 „„Нема тога, који би га надговорит мога.
 „„Стасу му се тад ни мало чудни нијесмо.
 „„Тад Ајакта виђе старац и трубом зашта:
 „„„Који ј' оно свили јунак и вељи Ахајски,
 „„Раменом је надвисео и главом Ахајце.
 „„На то њему племеница бесједи Јелена:
 „„Ајас, то је, силесија, обрана Ахајска,
 „„Идоменеј тамо стоји међу Крећанима
 „„Око њега главари се скупили Крећански.
 „„Често пута Менелаје љубимца Ареја
 „„У кући га угоетијо, кад из Крете дође.
 „„Све остале сада видим ејајске Ахајце,
 „„Које знадем и које бих именом назваљ,
 „„Ал не могу двје војводе народље да видим,
 „„Та Кастора и рвача храброг Полидевка,
 „„Два рођена моја брата, те ми мајка роди.
 „„Зар овђена нису дошли из пријатне Шпарте?
 „„Можда да су у љађама морепловним дошли,

„Ал неоће да у битку са другима иду,
 „Јер се стиде због срамоте и укора мога ?
 Тако рече а њих мајна земља покриваше
 Већ одавно, баш у Шпарти милој домовини.
 Тад телаци тврде вјере докле носите
 По варони, два јагњета, и у козем мјеху
 Илод земаљски, рујно вино, а телад Идаје
 Сјајни крчаг носијаше и златне пехаре
 Па до старца близу дође, и овако рече:
 „На ноге се о Пријазе главари те зову
 „Тројанаца бивадија, зорних Ахајаца
 „Да у поље дође саџан, да вјеру ухватиш,
 „Тада ће се Александро с дивним Менелоем,
 „О Јелени с' дугачкијем борити коњима;
 „Ко победи остаће му жена и све благо,
 „А ми ћемо у љубави тада међу собом
 „Тврду вјеру ухватити, па једни у Троји
 „Становаће бусовитој, а други нек Аргу
 „Што по коње сојне храна, морем отпуњују
 „И отплове у Ахају цуцу дивних жена.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД.

Вјести из странијех књижевности.

— У првој октобарској свесци Де Губернати-
 сова журнала: „Revue Internationale“ изи-
 шао је допис с Цетиња од нашега пријатеља и
 сурадника г. дра Лазара Костића, у којем се, по-
 водом једнога чланка Доре Диетрије у истоме жур-
 нала, свраћа пажња на прослављенога коња Јабучица
 из напијех народних пјесама. У свези с тијем до-
 носе се у цијелости француски пријевод познате цр-
 сме народне: „Жениба краља Вукалипа.“ Ми ћемо
 у идућем броју донијети у цијелости тај допис.

— Најновија свеска (од 15. Октобра по нов.
 кал.) францускога журнала „Nouvelles Revues“
 доноси чланак: „О обичајима и пјесмама босанским
 и херцеговачким“ (Moeurs et chants de Bosnie et d'Her-
 zégovine) од E. de Sainte-Marie. У том чланку опишује
 се побратимство, крсно име, обичаји при вјенчању и
 умрању и ношња народна. За тијем се говори о на-
 родном пјесништву и доноси се неколико пјесама у
 пријеводу. Чланак је написан површно и плитко
 без темељнога познавања ствари о којој се пише.
 Писац не познаје бољшега дјела на језику „Југосла-
 венском“ од фра. Гривинјех „Осветника.“ То је њему
 — le chef-d'oeuvre de la langue yougoslave. „Ја се не
 устезам — вели писац — прогласити га за Омира
 славенског и ја га стављам над Гундулића, дубро-
 вачког пјесника „О с м а н и д е.“ На свршетку ова-
 ко завршује писац: „Може се узети, да ће обичаји
 и пјесме, о којима сам доко кратко преглед, при-
 насти на скоро прошлоте. Под Аустрјанцима, који
 су ове области заузели, изишће мада по мадо њи-
 шине особине. Старе ношње већ нестале; и обичаји
 се стари тек са страхом неким држе; остаје још
 јица патриотска у пјесмама народним, која ће по-
 државати свети огањ у срцима Југославенским.“

— У 42. броју журнала: „Das Magazin für die
 Litteratur des In-und Auslandes“ изашла је од Карла
 Блинда, њемачког емигранта у Лондону, рецензија
 на Краусову књигу „Приче и гатања у јужних
 Словена.“ Рецензија је писана не с научног него
 с великоњемачког гледишта, па за то није испала са

Тако рече, старац дркти а дружини збори,
 Да упрегну брзо коње, што и учинише.
 Тад у кола Пријам уђе, а узде устезе
 С њим у дивна Антенор се кола посадио,
 Кроз капију брзе коње у поље поспе.
 Кад дођоше међу Тројиде и међу Ахајце,
 На земљицу плотородицу из кола скочише
 У средину тада ступе међ' обије војске,
 Тад се диже краљ јунака силни Атревићу,
 Подиже се Одисеја, а сјајни телаци
 Тад залого донесоше бојке вјере тврде;
 У врч вино смијешају, затим краљевима
 По рукама воду лију. Тада Атревићу
 Од бедрице нож повуче, што вазда висаше
 О корици вељег мача, па с њим јагњадима
 Длаке с главе одрезао, те их гласоноше,
 Главарима подијеле Ахајским и Тројским.
 Тад Атревић, дижућу руке, силно молит стаде.

(Наставиће се.)

свијем повољно по дра. Крауса. Карло Блинд тру-
 дио се, да смањи вриједност књизи Краусовој. У
 многом погледу нема право.

Учена друштва.

(Рад срп. уч. друштва). На састанку од
 од 15. Септембра т. г. Д. Нешић развија пред одбор-
 ом своје нове образце за број „комбинација друге,
 треће и четврте класе при неограниченом броју и
 понављању беновака. Одлучено да се штампа у
 „Гласнику српског ученог друштва“. Чланак Добро-
 саву Ружића, суленте из Ужица: О значају Amphio-
 xus lanceolatus за науку развија; и строју chog-
 da fossilis и првине системе код Amphioxus-a, предан
 из оцјену др. А. Лазаревићу и Ј. М. Жујовићу. Ј.
 М. Жујовић излаже одбору на углед геолошку карту
 краљевине Србије, коју је не давно довршио. Одбор
 узима на знање овај важан рад Жујовића. С. Лоза-
 нић говори о непосредном заступању групе NH₂ у
 ароматичним аминима халогенама. Одбор је ријешно
 да се рад Лозанићев прими за друштвени орган. Др.
 М. Т. Лео излаже неке своје експерименте о доби-
 јању бензола из амилна. На састанку од 20 Септем-
 бра т. г. А. Васљевић прочитао је своју расправу „о
 границама знања“. По што су неки чланови учинили
 неколико примједба, одбор је одлучио: да се расправа
 А. Васљевића прими у „Гласник.“ Ј. Бошковић про-
 читао је извјештај Љ. Стојановића о рукопису М. Милоје-
 вића. Одлучено је: да се у „Гласнику“ штампа из-
 вјештај Љ. Стојановића под насловом „Библиогра-
 фиски опис једног зборника“, и да се Стојановићу
 даде награда за његов труд. Рукописе Боже Кнеже-
 вића свршеног философа: „Увод у историју англиске
 дивилзације“, пријевод с нилскеог, према својим
 статутима, одбор је одлучио: да се врати
 писцу.

КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Пријатељу у Новоме. — Илет морадосмо одло-
 жити због запремењог простора. Општи и да си нама здраво!